DE
PROMETHEI SEPTEM PERSARUM AESCHYLI
FABULARUM CODICIBUS RECENTIORIBUS.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

AB

AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINE

ROSTOCHIENSI

RITE CAPESSENDOS

SCRIPSIT

ADOLFUS REUTER

MEGAPOLITANUS.

CERVIMONTII

EX OFFICINA TYPOGRAPHICA ‚BOTE AUS DEM RIESENGEBIRGE‘

MDCCCLXXXIII.

GEORGIO KAIBELIO

SACRUM

Vita.

Natus sum Adolfus Reuter Pritzieri, in pago Megapolitano anno h. s. LIX die XXVIII mens. April. parentibus Hermanno et Louisa e gente Tarnow adhuc vivis. Sacerdotis munere fungitur pater Brenzii, in pago prope Parchimium urbem sito. Vere anni LXXII pater gymnasio Parchimii urbis me tradidit, cui rector praeerat Meyerus vir docendi alacritate egregius. Vere anni LXXIX maturitatis testimonium adeptus Rostochium me contuli, ubi, cum rectore Schirrmachero philologorum ordini adscriptus essem, Fritzschium et Foersterum audivi. Autumno anni LXXXI, cum Lipsiam petiissem, per tria semestria scholis interfui Curtii, Langii, Lipsii, de Noordenii, Ribbeckii, Wundtii. Vere anni LXXXII Rostochium reversus per haec duo semestria scholas frequentavi Fritzschii, Kaibelii, Schirrmacheri, de Steinii. Sodalis ordinarius fui seminarii philologici rectore Kaibelio et seminarii historici, cuius exercitationes moderabatur Schirrmacherus. Quibus viris praeclarissimis, cum relinquam academiam, facere non possum, quin hoc loco gratias amplissimas agam. Nec unquam gratam beneficiorum memoriam tempora exstinguent!

Pars I.

Huius aetatis viros doctos magnopere dissentire inter se constat de codicibus Aeschyleis recte aestimandis. Alii enim, e codice Mediceo omnium, qui nunc exstant codicum antiquissimo ceteros recentiores universos fluxisse affirmantes, nihil praesidii esse apud reliquos contendunt, exceptis iis locis, quibus levissima codicis Medicei vitia a posterioribus librariis sint correcta.

Alii recentiores quoque codices suam habere auctoritatem in contrariam partem afferunt, quippe non a codice Mediceo derivatos, sed ex alio quodam libro Mediceo vetustiore deductos.

Codex Mediceus 32, 9 membranaceus, saeculo X vel XI scriptus, continet praeter Sophoclis septem quae supersunt fabulas et Apollonii Rhodii Argonautica Aeschyli fabulas hoc ordine traditas: Persas, Agamemnonem, Choephoros, Prometheum Eumenides, Septem adversus Thebas, Supplices. Scholia adscripsit in margine manus secunda; eademque manus saepius correxisse videtur menda a prima manu admissa. Emendationes manus secundae, quae est manu prima non multo recentior, corrector sumpsisse videtur ex eodem exemplo, e quo verba poëtae sunt descripta. Postea vero manus recentiores verbis poëtae intulerunt et interpolationes et emendationes, quae congruere solent cum lectionibus codicum recentiorum.

Sunt praeter Mediceum nonnulli codices, qui omnes quae nunc exstant Aeschyli fabulas continent, sed eo ordine scriptas, ut Prometheum, Septem, Persas, Orestea et Supplices excipiant.

Plus autem triginta sunt libri, quibus solae Prometheus, Septem, Persae sunt traditae. Quos singulos enumerare et disserere de eorum natura et aetate omitto, cum omnium codicum index satis accuratus inveniatur in editionis Hermannianae praefatione Mauritii Hauptii. Satis est afferre codicum recentiorum nullum recedere ultra XIII saeculum.

Horum igitur codicum, cum priores editores, quos forte ad manum haberent, iis in recensendo Aeschylo uterentur, Burgesius primus*) peculiarem quandam auctoritatem tribuendam esse codici Mediceo posuit in adnotatione ad Suppl. ed. Lond. 1821 p. 41. Cuius libri inspiciendi cum facultas mihi non sit data, quid de Burgesio Dindorfius censeat (ed. Aesch. Lips. 5 p. VI) hoc loco afferre liceat: „Ex codice Med. derivata sunt, quotquot ad hunc usque diem innotuerunt harum tragoediarum apographa: quod primus omnium Georgius Burgesius dixit in adnotationibus ad Supplices p. 41; etsi non alio, ut videtur, argumento motus, quam quod codices omnes in vitiis plurimis ac plane singularibus consentire videret.“ Quamquam Burgesium non persuasisse aequalibus, vel inde apparet, quod nemo posteo exstitit, qui aut refelleret eius opinionem aut confirmaret. Tandem aliquot annis intermissis Burgesii sententiam oblivione, opinor, obrutam, redintegravit Cobetus in oratione illa, quam habuit Lugduni — Batavorum anno 1846 „de arte interpretandi grammatices et critices fundamentis innixa, primario philologi officio“ qui dicit p. 103:

„Satis mihi constat Aeschyli et Sophoclis fabulas, quas habemus, in uno codice, qui nunc in Laurentiana Bibliotheca servatur, ad nos pervenisse, ex quo vetustissimo libro profluxit, quidquid codicum MSS ubique invenitur.“

Quod, quamvis comprobare exemplis se posse ille v. d. dicat, tamen, quod summi fuisset momenti, argumentis affirmare omittit. Neque per annos sequentes quisquam, cum alii aliter iudicarent, certis allatis testimoniis ipsisque codicibus collatis explanare rem instituit.

Dindorfius quidem in editionibus Aesch. solius codicis Medicei fidem est secutus. Cautius tamen et modestius egerunt Ritschelius et Hermannus; ille enim dicit in praefatione ed. Sept. p. V, codicem Mediceum unum et communem esse fontem ceterorum se vereri ut possit probabiliter demonstrari; ex Hermanni recensione autem, quamquam de codicibus Aeschyli, quantum scio, nunquam ille v. d. disseruit, tamen satis apparet, antiquae et verae lectionis vestigia, quae per codices recentiores manarent, eum non neglexisse.

---

*) cf. Wecklein: Die aeschyleische Literatur von 1859—1871 in Phil. XXXI p. 715 f.

Sed cum ad id tempus nihil in ea quaestione disceptanda esset profectum, eodem anno 1862 ediderunt Dindorfius commentationem in Philologo vol. XVIII p. 55 ff. „Ueber die mediceische Handschrift des Aeschylus und ihr Verhältniss zu den uebrigen Handschriften“ et Heimsoethius librum illum, qui inscribitur „Die indirecte Ueberlieferung des aeschylischen Textes“. Quorum ille admodum multis lectionibus variis allatis, e solo codice Mediceo ceteros omnes esse deductos studet comprobare, hic codices recentiores ad librum aliquem Mediceo integriorem et vetustiorem referendos esse affirmat. Ac de Heimsoethio postea disputabitur: prius Dindorfii argumenta num sint vera aut probabilia videamus.

Sed antequam dicere de Dindorfii commentatione incipiam, hoc erit praefandum: quamvis dissentiant inter se vv. dd. de codicum fide et auctoritate, id tamen inter omnes constat, segregandas esse in hac disputatione priores quae feruntur fabulas i. e. Prometheum, Septem, Persas ab Orestea et Supplicibus. Egerunt de iis codicibus, qui Oresteam et Supplices exhibent Engerus, Keckius alii; ego vero nihil me invenisse profiteor, quo hi codices e Mediceo non fluxisse arguerentur. Quare quae de his Dindorfius disputavit omitto. Sed alia priorum trium fabularum videtur esse ratio. Quas cum perscrutarer, nonnullos in locos incidi, qui mihi probarent, statuendum esse archetypum ad quem et Mediceus et codd. recc. redirent. Sed obstabat Dindorfii auctoritas, qui, quamvis essent oblocuti Heimsoethius et postea Weckleinius (Studien zu Aeschylus p. 60 f.), praedicavit in appendice Lexici Aeschylei p. 405 „e codice Med. derivata esse omnia quae adhuc innotuissent apographa, in commentatione edita in Phil. XVIII, invictis se demonstrasse argumentis, quae a nemine videret labefactata“.

Iam vero examinemus Dindorfii argumenta necesse est:

Post Sept. v. 175*) sequitur in cod. Mediceo hic versus. *κεἰ μή τις ἀρχῆς τῆς ἐμῆς ἀκούσεται* codd. recc. autem omnes addunt post v. 175 haec: *τοιαῦτα ἂν γυναιξὶ συνναίων ἔχοις* vel *τοιαῦτ᾽ ἂν* vel *τοιαῦτα γ᾽ ἂν*.

Recte dicit Dindorfius, post. v. 175 excidisse ea verba, quibus Eteocles Thebanis aliquid imperaret, cum versus *κεἰ μή* etc. nihil haberet, quo apte referretur. Concedendum quoque

*) Numeris Hermannianis utor per totam commentationem.

est, spurium esse illum versum, quem recc. addunt. Sed minime inde potest colligi, quod vult Dindorfius, codd. recc. a codice Mediceo esse derivatos. Potest enim ea lacuna, quam Mediceus exhibet, fuisse in libro multo vetustiore, neque quidquam cogit nos, ut eam e Mediceo esse translatam in codd. recc. arbitremur.

Quod vero contendit Dindorfius, versum illum adulterinum eo consilio esse a grammatico Byzantino insertum, ut tolleret hiatum sententiae, nullo modo est probabile; neque enim ille, si hiare orationem animadvertisset, hunc absurdum versum esset commentus, quo nihil corruptela sanatur (quod Weckleinius: Studien zu Aeschylus p. 60 quoque vidit). Cogitari autem potest in communi omnium librorum archetypo aut librarium, qui intercidisse quaedam videret, vacuum unius versus spatium reliquisse, aut situ vel atramenti macula versum esse exstinctum; ita enim potuit fieri, ut librarius Mediceus lacunam, quae fuit in archetypo indicata, negligeret, grammaticus autem recentior eam subditivo illo versu explere studeret. Quamquam initio mihi quoque paene persuasisse Dindorfium, ne ego quidem nego, propterea quod casu evenit, ut ille ipse versus post quem lacuna est statuenda, in codice Mediceo in fine paginae sit scriptus. Possit enim putari, librarium codicis Medicei, cum in eius archetypo integra etiamtum exstarent Aeschyli verba, per negligentiam unum versum, quem se iam in praecedenti pagina exarasse putaret, omisisse; itaque factum esse, ut vitium a librario Mediceo primo admissum, in omnes codices recentiores e Mediceo transferretur. Attamen nihil impedit, quominus iam in archetypo post v. 175 quaedam excidisse statuamus; etenim cum multae lacunae antiquitus lateant in Aeschyli fabulis, non est mirandum, quod una earum in codice Mediceo forte incidit in finem paginae.

Cetera autem, quae attulit Dindorfius exempla ne speciem quidem habent probabilitatis.

Sept. 78 legitur in cod. Med.

θρέομαι φοβερὰ μεγάλ' ἄχη. pro *θρέομαι* plerique codd. exhibent *θρεῦμαι*, sed *θρέομαι* cum codice Mediceo Vit. Par. B. *θροῦμαι* Aug. Deinde pro *μεγάλ' ἄχη*, quod est in Med. Lips. Par B., ceteri praebent *μεγάλα τ' ἄχη* excepto Cantabr. 1, qui habet *μεγάλα ἄχη*.

Affirmat Dindorfius, variam lectionem *θρεῦμαι φοβερὰ μεγάλα τ' ἄχη* interpolatam esse a grammatico recentiore, ut tetrapodiam efficeret iambicam; et profecto *μεγαλ' ἄχη* vera est

Aeschyli manus. Sed potest dubitari de verbo *θρεῦμαι*, quod recepit Hermannus, qui hoc carmen trochaei semanti pondere, non anapaesto exordiendum esse adnotat. Dindorfius contra lacunam statuens ante *θρέομαι*, hoc vocabulum extremam partem esse dicit dochmii, quem supplet adiectivo *νεόκοτα* ante *θρέομαι* inserto.

Quamquam ego vix mihi persuadeam, a grammatico Byzantino pro *θρέομαι* insolentius tragicis *θρεῦμαι* esse positum. Codicis Aug. quidem lectio *θροῦμαι* per dittographiam videtur esse intelligenda, ita ut fuerit in eo libro, e quo Aug. est derivatus, *θρεῦμαι*, supra adscripto *ο* ab interpolatore, ut usitatiorem formam *θρέομαι* restitueret; a librario autem per errorem *ο* pro *ε* est in textum receptum. Quae dittographia nescio an fuerit in archetypo quoque, ut in alios codices *θρεῦμαι* in alios *θρέομαι* inde manaret. Sed ut *μεγάλ' ἄχη* non solum, sed etiam *θρέομαι* depravatum sit ab interpolatore, sunt tamen codices, qui veram huius versus lectionem vel totam vel aliqua ex parte servaverint. Atqui si universi praeter solum Mediceum experti essent interpolationem, num hos codices a Mediceo deductos esse eo comprobaretur? Nonne potest fingi, alios fuisse codices, qui etsi nullam cum Mediceo haberent cognationem, tamen recte, ut ille, traderent versum *θρέομαι* etc.? Nonne, cum his posterioris aetatis librarii uterentur, eodem modo potuit fieri, ut alii iique religiosissimi, velut Par. B. Vit. Lips., integram retinerent traditam lectionem, alii, qui vel metrum emendandum vel adiectiva *φοβερὰ μεγάλα* iungenda *τε* particula censerent, poëtae verba interpolarent? Nullo modo igitur hoc argumento Dindorfius probavit, codd. recc. a Mediceo esse derivatos.

Neque alia est ratio eius loci quem deinceps Dindorfius tractavit:

P e r s. 581, 2 inter *ἄπαιδες* et *δαιμόνι' ἄχη* literas *ἐρα* additas habet cod. Mediceus quas eiiciendas esse docet ratio antistrophica. Pro *ἐρα* ceteri codd. exhibent *ἔρρανται* sive *ἔρανται*, quod iterum ansam praebuit Dindorfio interpolationis statuendae. Literas *ἐρα* enim contendit mutilatas esse e verbo *ἔρρουσι* quod archetypus Medicei codicis adscriptum habuisset in margine ad lacunam strophae v. 568 ante *στένε* explendam. Sed cum in archetypo stropha et antistropha iuxta essent positae, correctoris adnotationem, quae ad stropham pertineret, irrepsisse in antistropham. Codicis Medicei corruptelam deinde propagatam esse

per omnia apographa. Atque eandem quam Dindorfius emendandi viam ingressus est Hermannus, eo discrimine interposito, quod non coniectura descendit ad vocem ἔρρουσι, sed ἔρρανται ante στένε v. 568 recepit. Et multa sunt, quibus commendetur Hermanni emendatio; primum enim non apparet, quid adduxerit interpolatorem, ut corrigeret ἔρρανται, quod cum insolenter esset usurpatum, tum ne quadraret quidem ad sententiam eo loco, quo in codicibus legitur; deinde v. 568 ἔρρανται optime se habet et maiore cum vi dictum est quam ieinuum illud ἔρρουσι, quod Dindorfius coniecit. Quamobrem non sine veritatis specie potest colligi, in archetypo omnium librorum fuisse ἔρα altero ρ omisso et literis νται per compendium scriptis. Sed etiamsi Dindorfio concedamus, interpolatam esse lectionem ἔρρανται, nihil tamen aliud eo comprobetur, quam fortasse in eo quoque codice, quo librarii recc. usi sunt, scriptum fuisse ἔρα, quod emendandum esse interpolator aliquis putaret. —

His tribus exemplis allatis, satis ostendisse sibi videtur Dindorfius, codices recentiores e Mediceo esse derivatos. Deinde, ut illustraret rem, adiecit indicem earum lectionum, quas diversas a Mediceo codd. recc. exhibent. Sunt autem emendationes, quas ipse Dindorfius e codd. recc. recipiendas esse dicit, in Prometheo: 81, Septem: 55, Persis: 96. Eae autem lectiones, quas interpolatas esse a recc. ille contendit, sunt in Prom.: 35, Sept.: 29, Pers.: 69. Atque, ut omittamus Sept. Pers., age vero examinemus locos e Prom. sumptos. Inter 35 illos sunt 23, ubi non omnes codd. recc., sed nonnulli, saepius unus solus, sive interpolatione, sive calami lapsu depravatam exhibeat lectionem; manifestum igitur est, his corruptelis nihil infirmari universorum codicum recc. fidem. Septem locis, quae lectio sit praeferenda certo non constat, ne dicam, vel melius esse quod recc. exhibent. Restant quinque lectiones (v. 140. 371. 382. 518. 677), quas, cum recte tradiderit cod. Mediceus depravatas habeant codd. recc. omnes.

Sed, ut paucis dicam, ne unum quidem locum attulit Dindorfius, e quo appareret codicem Mediceum esse archetypum ceterorum. Conquirere interpolationes librariorum recc. satis habet et invehi in eorum stupiditatem, quasi vero, si fingeremus codicem aliquem Mediceo meliorem et sexcentis annis vetustiorem, hic non eodem modo expertus esset malam manum posteriorum grammaticorum. —

Dindorfii sententiam acerrime, ut supra dixi, impugnavit Heimsoethius (Indirecte Ueberl. p. 5—9 p. 177).

Protulit enim locos quatuor e Persis sumptos, quibus integriores lectiones quam Mediceus solus cod. Vindobonensis*) aliquis servasset. Quamquam tribus illarum lectionum Vind. (Pers. 972. 218. 722) ne mihi quidem inesse videtur ulla auctoritas; nam Pers. 218 τέκνοις quod e cod. Vind. pro τέκνῳ Heimsoethius restituit, facillima emendatione cuiusvis erat invenire; et Pers. 972. 722 non sine artificiosis coniecturis teneri possunt illius codicis lectiones. Quas retractare, praesertim cum Sorofius (in ea dissertatione, de qua postea dicetur, p. 34 ff.) fusius de iis egerit, omitto. De quarto vero loco, qui, quamvis mihi quidem videatur optime allatus esse ab Heimsoethio, tamen nonnullos vv. dd. offenderit facere non possum, quin disputem. Est autem hic locus Pers. 305, ubi vulgo legitur.

νικώμενοι κύρισσον ἰσχυρὰν χθόνα. Pro νικώμενοι, quod est languidum et omni vi caret poetica, Heimsoethius e cod. Vind. illo restituit κυκώμενοι. Sed Dindorfius, ne agnoscat aliam praeter codicis Medicei auctoritatem, itemque Teuffelius (adn. ad hunc versum) quia offendit in vocabulo κυκᾶν, quod non possit usurpari de solidis hominum corporibus, cod. Vind. lectionem calami lapsu depravatam esse e νικώμενοι contendunt, cum librarius ad κύρισσον aberraverit; quod quidem haberet aliquam probabilitatem, si ferri posset νικώμενοι, aut si, quod Teuffelius vult, claudicaret κυκώμενοι ac non egregiam praeberet sententiam. Verbum κυκᾶν de aridis quoque rebus dici posse, ostendit ille locus ab Heimsoethio comparatus Soph. Electr. 733. παρεὶς κλύδων᾽ ἔφιππον ἐν μέσῳ κυκώμενον: eo minus h o c l o c o offensionis habet κυκώμενοι, quia u n d a e miscentur hominum corporibus. Videmus enim, id spectasse poetam, ut nuntius, interrogatus ab Atossa, qui Persarum principes cecidissent, cum acerbitate et asperitate singulorum mortes singularibus et novis imaginibus exponeret. Quid vero atrocius potuit dici, quam mortuos confusos quasi et immixtos undis circa litora insulae allisos esse ad terram? Egregia est imago, qua praeclarissime, quomodo torpentia corpora fluctibus sint agitata, depingitur. Quare, si recte traditum est κυκώμενοι, statuendum erit, librarium non suo arbitrio hunc locum emendasse, sed libro integriore quam Med. esse usum. —

*) cuius nulla fit mentio in Hermanni adnotatione ad hos locos.

Post Heimsoethium tetigit hanc quaestionem Weckleinius in eo libro, qui inscribitur „Studien zu Aeschylus", ubi p. 60 codices recc. non e Mediceo sed et Mediceum et codices recc. ex eodem fonte esse ductos posuit. Quamquam de argumentis, quibus non inepte usus est ille v. d. melius infra p. 23. 27 huius commentationis dicetur. —

Nuper vero Martinus Sorofius edidit dissertationem („de ratione quae inter eos codices recentiores, quibus Aeschyli fabulae Prometheus Septem adv. Thebas, Persae continentur, et codicem Laurentianum intercedat" diss. Berolin. ann. 1882) eo consilio scriptam, ut „cum dubitarent etiamtum nonnulli viri docti, num codicum recc. unus fons esset Laur., illos ad unum omnes ab hoc derivatos esse comprobaret."

Atque priore quidem commentationis parte codices recc. omnes manasse ex uno eodemque libro a Mediceo diverso eo demonstravit Sorofius, quod saepius easdem exhibent lectiones a solo cod. Mediceo discrepantes. Cuius rei exempla nonnulla ille collegit, quibus facile est alia addere, velut Pers. 797 ubi pro *τρόποις*, quod est in Mediceo, ceteri omnes recte habent *τόποις*. Pers. 680 Med.: *ἐξεφ^{οι}ῖντ᾽* recc.: *ἐξέφθιντ᾽* Prom. 471 Med.: *σοφισμάτων* recc.: *σόφισμ᾽ ὅτῳ.*

Deinde altera libelli parte hunc codicem, a quo recc. omnes essent ducti, quem litera A. signavit, ab ipso Mediceo esse descriptum, ostendere conatus est.

Iam vero illa argumenta, quibus inprimis innititur Sorofii opinio examinemus necesse est. Dicit ille quidem p. 6: „codicem A. e Laur. derivatum esse, eo probari, quod nonnunquam errores a librario codicis Laur. admissi, in recentioribus codicibus retenti atque etiam aucti sint." Sed in ipsa exempla, quibus haec explanare vult Sorofius, est inquirendum:

Pers. 475 f. habet Med.

ναῶν δὲ ταγοὶ τῶν λελειμμένων σύδην
κατ᾽ οὖρον οὐκ εὔκοσμον αἱροῦνται φυγήν.

veram lectionem *αἴρονται* restituit Elmsleius. interpolata est in omnibus codicibus recc. *αἱροῦνται.* Sed quod demonstrare vult Sorofius, codicem A. ex Mediceo esse descriptum, hoc loco non probatur. Nihil aliud enim coniicere licet, quam utriusque codicis librarium legisse in suo libro *αἱροῦνται* pro *αἴρονται*; sed quando et quo auctore haec corruptela orta sit, non constat: posset, si non

obstarent alia eaque gravissima testimonia, a librario codicis Medicei esse admissa, potest esse multo antiquior.

Eiusdem generis sunt alia exempla, quae collegit Sorofius, quae quia non opus est singula refellere, breviter afferam:

Pers. 582 ἔρα Med. ἔρανται vel ἔρρανται recc. cf. p. 5 f.

Prom. 607 τί μὴ χρὴ τί φάρμακον νόσου Med. Par. C. Par. B. τί με χρὴ sive τί μοι χρὴ ceteri. Veram lectionem τί μῆχαρ ἢ τί φάρμακον νόσου restituerunt Elmsleius et Martinus.

Sept. 747 παλαιφάτων ἀραὶ Med. Ox. Veram Aeschyli manum παλαιφάτων ἀρᾶν restituit Engerus. Propagarunt autem vitium, quod in Med. Ox. exstat, omnes librarii recc. παλαίφατοι scribentes.

Sept. 749 πελόμεν' οὖσ Med. quod depravatum esse e πενομένους Sorofius cum Kirchhoffio dicit; τελόμεν' recc.

Nihil autem his locis probavit Sorofius, quia Medicei corruptelae, quas recc. interpolaverunt, sunt eiusmodi, ut possint iam esse admissae in libro vetustiore, qui communis esset omnium codicum archetypus.

Quamquam duos locos non licet omittere, quos, si quis non satis accurate examinaverit, habere aliquam probandi vim forte opinetur.

Prom. v. 236 dicit Prometheus:

καὶ τοῖσιν οὐδεὶς ἀντέβαινε πλὴν ἐμοῦ,
ἐγὼ δ' ἐτόλμησ'· ἐξελυσάμην βροτοὺς etc.

in codice Mediceo legitur ἐγὼ δὲ τόλμησ' depravatum ex ἐγὼ δ' ἐτόλμησ' ita tamen, ut servatus sit apostrophus verae lectionis vestigium. Calami vero lapsus, admissus a librario Mediceo propagatus est a recc. ita quidem, ut nonnulli exhibeant ἐγὼ δὲ τόλμης, alii ἐγὼ δὲ τολμῆς, alii denique ἐγὼ δ' ὁ τολμῆς.

Fateor me quoque initio in hoc loco haesitasse. Etenim cum non sit verisimile, tanta cum fide librarium codicis Medicei scripsisse, ut levem illam et tenuem corruptelam ex alio codice integram reciperet, putandum erit, ab illo primo vitium esse admissum. Possit igitur coniici, interpolatas codicum recc. lectiones ad unum cod. Mediceum esse referendas.

Sed aliud docet de huius interpolationis origine atque natura schol. Med. qui explicat: τινὲς ἐτόλμησα. καὶ τὸ ἑξῆς μετὰ ἤθους. δύναται καὶ τολμῆς εἶναι ὡς τιμῆς τιμήεις. Qua ex adnotatione cum variae afferantur lectiones ἐτόλμησα et τολμῆς, intelligitur eum, qui hoc scholion scriberet, in suo codice nec

ἐτόλμησα nec τολμῆς legisse, sed τόλμης, quod a nonnullis est traditum. Apparet igitur, iam priusquam codex Mediceus conficeretur, tres fuisse huius loci varias lectiones, quarum duas cum legeret librarius Med. sive in margine sive inter lineas adscriptas, confundens δὲ τόλμης et δ' ἐτόλμησ' exaravit δὲ τόλμησ'. Recc. vero librarii harum lectionum unam alteramve suo arbitrio elegerunt. Deteriores autem huius loci lectiones inde videntur esse ortae, quia grammatici offenderunt in asyndeto, quo usus est Aeschylus.

Sept. 731 habet Mediceus ἀβουλίαν sed ultima litera incerta, recc. plerique: ἀβουλίᾳ, nonnulli ἀβουλίαις sive ἀβουλίας. Scripserunt ἀβουλιᾶν Dindorfius et Kirchhoffius. Dicit igitur Sorofius, librarium codicis A. e Med. ἀβουλίᾳ recepisse pro ἀβουλίαν, quod propius abesset a vera lectione ἀβουλιᾶν. Sed primum non constat ab ipso Aeschylo scriptum esse ἀβουλιᾶν; nam quod editores, si recte intelligo, interpretantur: „victus dulci insania", vereor, ut his verbis Aeschylus expressurus fuerit, quia ἀβουλία non est insania sed pariter ac ἀπορία inopia consilii; ac ne recc. quidem lectiones idoneam praebent sententiam. Quamobrem altius latere videtur corruptela, cui, quid facerent, cum ignorarent librarii alii aliud coniecerunt. Deinde, etiamsi concedamus, integriorem quam codicis A. esse Medicei lectionem, tamen potest cogitari, ἀβουλίαν iam habuisse illum codicem, e quo et Med. et A. manarent, librarium autem A. ad sententiam utcunque corrigendam scripsisse ἀβουλίᾳ pro ἀβουλίαν. Ad extremum denique non est magni faciendum quod Sorofius in codice Mediceo incertam esse ultimam literam vocis ἀβουλίαν dicit, quia literae ν et ι propter formarum similitudinem saepius a librario Mediceo sunt confusae. — Sed haec hactenus de interpolationibus codicum recc. quibus illos e Mediceo derivatos esse demonstrari posse Sorofius iudicat. Deinde (p. 9.) sententiam suam eo dicit firmari, quod nonnunquam glossae in cod. Mediceo superscriptae vel adscriptae a grammatico recc. in Aeschyli verba receptae sint. Cuius rei haec exempla affert:

Prom. 559: ἐν πετρίνοισι superscripto a sec. manu τοῖς ὀρείοις Med. ἐν πετρίνοισι τοῖς ὀρείοις. A.

Sept. 112. δὲ supra adscripto γὰρ Med. γὰρ pro δὲ A.

Sept. 702. in margine codicis Medicei est interpretatio ἃ γὰρ νύκτωρ παρεκελεύσατο καὶ γέγονε, quam post v. 702 in textum recepit librarius A.

Sed possunt hae interpretationes in cod. Med. adscriptae antiquioris esse originis, quam ipse cod. Mediceus nec quidquam cogit nos, ut ex hoc eas irrepsisse in codices recc. statuamus.

Singularem tum locum tractavit Sorofius Pers. 859, ubi pro *νομίσματα* et Mediceus et recc. codd. omnes exhibent *νομί-ματα*. Hoc autem in Mediceo ita est traditum, ut syllabae *νομι* in fine versus sint scriptae et a literis *ματα* novus versus incipiat. Putat igitur Sorofius, a librario cod. Med. primo omissam esse literam *σ* ante *ματα*, qui eam se iam in versu praecedente exarasse crederet; inde autem hanc corruptelam in omnes codd. recc. manasse. Sed cum eodem modo quo in Mediceo, in vetustioribus quoque codicibus divisos fuisse versus credibile est, a quo librario profectum sit vitium, non potest discerni. Haec fere fuerunt, quibus codicem A. e Mediceo descriptum esse demonstrasse sibi videtur Sorofius. — Deinde omne studium operamque eo contulit, ut paene omnibus locis enumeratis, ubi recc. praestantiores Mediceo lectiones praeberent, has coniectura esse inventas, non vero sumptas e vetusto aliquo libro ostenderet. Hisque locis magnum numerum opposuit eorum, in quibus depravatae sint a recc. codicis Medicei lectiones. De quibus, cum nihil contineant, quo fulciatur Sorofii opinio, disputare supersedeo. —

Pars II.

His igitur expositis, non audaciae aut temeritatis me puto accusari posse si, quod vulgo fertur, cod. Mediceum unum esse fontem ceterorum codicum, a nullo iam esse certis argumentis probatum contendam.

Ostendit quidem Sorofius, e libro a Mediceo diverso codd. recc. esse descriptos. Hunc autem codicem manasse e Mediceo cum ille non demonstraverit, possit cogitari, ipsum codicem A. esse archetypum, e quo Med. quoque sit descriptus. Quod tamen ne arbitremur, multi obstant loci, ubi, cum integram archetypi lectionem servaverit cod. Med., ceteri omnes eodem modo sint interpolati, ita ut non sit probabile, omnes librarios casu in eandem interpolationem incidisse. Exempli gratia affero Pers. v. 475, ubi pro *αἰροῦνται*, quod corruptum ex *αἵρονται* cod. Med. exhibet, in omnibus codd. recc. exstat interpolata lectio *αἱροῦνται*. Quamobrem mihi quidem est persuasum, ex eodem archetypo codices A. et Mediceum manasse, quod iis, quae afferam argumentis comprobaturum me esse spero. — Ad communem autem archetypum utrumque librum esse referendum, eo demonstrari potest gravissimo testimonio, quod interdum vitia, quae latent in traditis verbis, cum intacta reliquerit librarius A. interpolata et propagata sunt a libraria Mediceo.

Prom. 618. Ioni interroganti:
οὔκουν πόροις ἂν τήνδε δωρεὰν ἐμοί; respondet Prometheus:
λέγ᾽ ἥντιν᾽ αἰτεῖ· πᾶν γὰρ ἂν πύθοιό μου.

Sed quamvis sit certum haec ita ab ipso Aeschylo esse scripta, tamen magnopere libri fluctuant. Sic enim alii aliud tradunt:

πᾶν γὰρ οὖν πύθοιό μου Med. *πάντα γὰρ πύθοιό μοι* (sic) G, Ven. 1 Ox. *πᾶν γὰρ ἐκπύθοιό μου* Lips. Aug. Vind. 2. 3. 4.

Ex hac lectionum varietate iam satis clare apparet, in archetypo fuisse unius syllabae lacunam eamque, ab aliis aliter esse reparatam. Integra autem archetypi lectio servata est in Vit. Colb. 1. 2. Par. N., qui praebent *πᾶν γὰρ πύθοιό μου.* Emendate denique Par. B. Bess. habent: *πᾶν γὰρ ἂν πύθοιό μου.* Quae cum ita sint, gravissimis ipsorum codicum testimoniis comprobatur, non ad codicum Mediceum ceteros, sed ad unum archetypum omnes libros esse referendos. Finge codicem Mediceum esse ceterorum fontem, ut librarius is qui codicem A. confecit, scriptum invenerit: *πᾶν γὰρ οὖν πύθοιό μου.* Aut deprehendit vitium: tum sine mora *ἄν* particulam reposuisset, quae lege grammatica acerrime postulatur; aut non deprehendit: tum sine dubio *οὖν* descripsisset ex archetypo. Neutrum vero cum factum sit, apparet, non ad codicem Mediceum redire varias codicum recc. lectiones. Manifesto autem ac dilucide, unde haec tanta librorum discrepantia orta sit, ita explicari potest, ut et Mediceus et A. codices ex eodem archetypo fluxisse statuamus, qui haberet *πᾶν γὰρ πύθοιό μου.* Librarius Med. longam syllabam requiri metro intelligens, sed non tam linguae peritus, ut *ἄν* particulam reponendam esse videret, interpolata *οὖν* particula metrum restituit, sermonis vitium non sanavit. Librarius autem codicis A., cum nihil adderet archetypi lectioni, emendandum hunc locum posteris reliquit, quorum soli Par. B. Bess. *ἄν* particulam de coniectura restituerunt. —

Simillima est codicum ratio Prom. 522, qui versus sic in cod. Med. legitur:

τοῦτ᾽ οὐκ᾽ ἂν οὖν πύθοιο μηδὲ λιπάρει.

Particulam *οὖν*, sicut in v. 618, hic quoque interpolatam esse, facile cognoscitur; molestum enim et supervacaneum est *οὖν*, quod cum sit ratiocinantis et concludentis, vix ferri potest in hac sententiarum cohaerentia. Atque *οὖν* omittunt G. Lips. Vit. Aug. Colb. 1. Par. E. N. Vind. 2. *οὐκέτ ἂν* habent Vind. 1. 3. *οὐκ ἔτ᾽ ἂν* Colb. 2. Cantabr. 1. 2. *οὐκ ἂν ἐκπύθοιο* denique unus Ven. 3.

Hermannus cum Ven. 3 scripsit *ἐκπύθοιο,* Dindorfius *οὐκέτ᾽ ἂν* recepit. Kirchhoffius denique quamvis retineret codicis Medicei lectionem, tamen facere non potuit, quin illud *οὐκέτ᾽ ἂν* in ima pagina adnotaret. Sed quam quisque praeoptet lectionem, hoc nihil refert. Satis est statuere, fuisse in archetypo omissa una syllaba ita scriptum: *τοῦτ᾽ οὐκ ἂν πύθοιο μη ὲ λιπάρει.*

Quam lacunam cum ineptissime expleret librarius Med. *οὖν* particula inserta, codicis A. librarius religiosissime ea sola, quae in archetypo legerat, descripsit; atque A. codicem secuti sunt recc. plerique. Pauci iique feliciores Mediceo, emendare sunt conati. —

Pari modo lacunam, quam exhibuit archetypus, explere studuit librarius Med. in Prom. v. 610, ubi Med. Vit. Ven. 3 exhibent:

λέξω τορῶς σοι πᾶν ὅτι χρήζεις μαθεῖν.

In recentioribus codicibus ceteris legitur *ὃ χρήζεις*. Pro *ὅτι* quod suspectum est propterea, quod nusquam fere Aeschylus neglexit correptionem Atticam, veram lectionem *ὅπερ* restituit Porsonus ex Etymologico Magno (p. 762, 10), et *ὅπερ* inde ab omnibus editoribus est receptum. Iam vero apparet, simillimum hunc locum esse iis, quos modo tractavi. Fuit enim in archetypo *ὃ* omisso *περ*. Librarius vero Med. ne deesset syllaba senario, interpolavit *ὅτι* pro *ὃ*, de prosodia securus. In cod. A. autem summa cum fide descriptum erat illud *ὃ*, in archetypo traditum. Quod cum plerique integrum reciperent, soli Vit. Ven. 3 eodem modo quo Med. interpolarunt. —

Nec minus interpolatorem deprehendimus librarium Med. Prom. 684 f, ubi tradit:

κλύεις τὰ πραχθέντ᾽· εἰ δ᾽ ἔχεις εἰπεῖν ἔτι
λοιπὸν πόνον, σήμαινε·

in *ἔτι* voce omnes codd. conspirant, *πόνον* praeter Med. habent Cantabr. 1. 2. Ven. 2. Vind. 3. Veram lectionem *ὅτι* — *πόνων*, commendatam codicibus recc., qui *ἔτι* — *πόνων* exhibent, receptam iam in edd. Ald. Turn, probavit Dindorfius nec non Kirchhoffius. Sorofius, qui p. 29 dicit, non difficile fuisse (correctori Byzantino) *πόνων* ex *πόνον* corrigere, temeritatem suam aperuit; neque enim ullo modo cogitari potest, eum qui corrigere vellet Medicei codicis lectionem, probata *ἔτι* particula, scripturum fuisse *πόνων* pro *πόνον*.

Dindorfius (Philol. XVIII p. 82) falso refert, *ἔτι* — *πόνον* a. recc. correctum esse in *ὅτι* — *πόνων*. Perspicuum est *πόνων* nec negligentia corruptum esse ex illo *πόνον*, quod est in cod. Med., nec de industria interpolatum a grammatico aliquo. Sed fuit in archetypo *ἔτι* calami lapsu exaratum pro *ὅτι*, recte autem scriptum *πόνων*. Codicis A. librarius, nullo interpolandi studio ductus, religiosissime, quod invenit in archetypo *ἔτι* — *πόνων* descripsit; Med. autem, qui offenderet in genetivo *πόνων* ad

cetera verba non apto, levissima mutatione scripsit *πόνον*; atque in eandem correctionem quippe facillimam postea inciderunt Cantabr. 1. 2. Ven. 2. Vind. 3; ceteri *πόνων* ex cod. A. receperunt. —

His igitur expositis nescio an contendi possit cum aliqua probabilitate, codices recc. non a Mediceo sed a libro vestutiore aliquo et meliore esse derivatos. Sunt autem multa alia eiusdem generis exempla in Prometheo, Persis, Septem adversus Thebas, quae, ut accuratius res illustretur, deinceps afferam.

Prom. 42 habet Med. cum aliis: *αἰεί τε δὴ νηλὴς σὺ καὶ θράσους πλέως*, Vindobonensis 3 lectionem *αἰεί γε δὴ νηλὴς* ut praestabilem Porsonum secuti receperunt editores praeter Kirchhoffium. Offendit enim codicis Medicei lectio, primum quia *τε* particulam post *νηλὴς* potius adiectivum quam post *ἀεὶ* adverbium positam exspectamus. Deinde, ubi duo vocabula per *τε* — *καί* coniunguntur, opponuntur ut ita dicam inter se et utrumque per se intelligitur; quamobrem, cum in hoc versu *νηλής* et *θράσους πλέως* arcto quodam vinculo iuncta sint et unam quasi efficiant notionem multo melius uni *καί* quam duabus *τε* — *καί* particulis est locus. Quae cum ita sint, illud *γε* codicis Vind., sive e coniectura est scriptum sive ex antiquo libro sumptum, praeferendum esse Medicei lectioni constat.

Iam vero allatis ceterorum codd. variis lectionibus, quid fuerit in archetypo cognoscere licet.

Habent *αἰεί τοι νηλὴς* G. *αἰεί τοι δὴ νηλὴς* Lips. Aug. *αἰεί τι δὴ νηλὴς* alii (quos non singulos commemorat Hermannus). Qua ex discrepantia librorum quid habuerit archetypus, facillime potest erui. Codicum enim G. Lips. Aug. lectiones inter se comparatae ostendunt, in eo libro, unde ipsi manarunt, scriptum fuisse *αἰεὶ δὴ νηλῆς*, addito supra lineam ab interpolatore ineptissime *τοι*. In G. tum *τοι* pro *δὴ* scriptum est, Lips. Aug. *τοι* ante *δὴ* in versum receperunt. Unde *αἰεὶ δὴ νηλὴς* exhibuisse archetypum certissime potest concludi. Interpolavit librarius Mediceus *τε* particulam post *αἰεὶ* ut satisfaceret metro, integram archetypi lectionem retinuit cod. A. quae deinde ab omnibus recc. librarius varium in modum est interpolata.

Prom. 173 ff. legitur in Med. Colb. 1. Par. L.:

καί μ' οὔτοι μελιγλώσσοις πειθοῦς
ἐπαοιδαῖσιν θέλξει, στερεάς τ'
οὔποτ' ἀπειλὰς πτήξας τόδ' ἐγὼ
καταμηνύσω·

καί μ᾽ οὔτι exhibent Lips. 2. Aug. et plerique; *καίτοι μ᾽ οὐ* G. et duo Vind. Vitiosum est et *καί μ᾽ οὔτοι* et *καίτοι μ᾽ οὐ*, quia, cum *γλ* apud tragicos quoque efficiat positionem, creticus infertur numeris anapaesticis. Optime igitur pro *οὔτοι* Porsonus scripsit *οὔτε*; nam „opponi inter se debebant (sc. per *οὔτε — τε*), ut Hermanni verbis utar, preces et minae". Fuit autem in archetypo *καί μ᾽ οὐ μελιγλώσσοις* etc. omissa una syllaba brevi; quam lacunam stultissime explevit interpolator ad *οὐ* supra adscripto *τοι*. Itaque est factum, ut alii scriberent *καί μ᾽ οὔτοι*, alii *καίτοι μ᾽ οὐ*. Emendandi denique metri causa nonnulli *οὔτι* ex *οὔτοι* correxerunt. Sed quoniam archetypum exhibuisse solum *οὐ* perspicuum est, nihil impedit, quominus recipiamus Porsoni emendationem.

Pr. 479 ff. dicit Prometheus:

εἴ τις ἐς νόσον πέσοι
οὐκ ἦν ἀλέξημ᾽ οὐδὲν οὔτε βρώσιμον,
οὐ χριστόν, οὔτε πιστόν, ἀλλὰ φαρμάκων
χρείᾳ κατεσκέλλοντο.

De priore *οὔτε*, quamquam nonnulli codices, in quibus Med. habent *οὐδὲ*, nulla potest esse dubitatio; magis autem in sequenti versu libri discrepant; exhibent enim *οὐδὲ πιστόν* Med. G. et pro varia lectione Par. B. *οὐ πιστόν* Lips. Aug. Colb. 1. Cantabr. 2, sed in Lips. *δὲ* est superscriptum, *οὐ ποτιστόν* Vit. Par. B. C. Quaeritur utrum praeferenda sit codicis Medicei lectio, quam retinuit Kirchhoffius an *οὔτε* scribendum quod Blomfieldo debetur. Constat *οὐδέ* particulam, ubi cum singulis vocabulis coniungatur, valere ne — quidem, ut, si *οὐδὲ πιστόν* scriptum fuisse ab Aeschylo iudicaremus, adiectivum *πιστός* gradatione quadam esset distinctum a ceteris. Quare, cum adiectiva *βρώσιμος*, *χριστός πιστός* eiusdem fere sint generis et inter se similia, praestare videtur *οὔτε πιστόν*. Atque cum *οὔτε — οὐ — οὔτε* comparari potest Sept. v. 45 *Ἄρη τ᾽, Ἐνυώ, καὶ φιλαίματον Φόβον*, ad quem versum adnotavit Hermannus: „copula ad *Ἐνυώ* eodem modo omissa est, quo *οὔτε — οὐ — οὔτε* iungi solent."

Iam vero potest statui, fuisse in archetypo *οὐ πιστόν* omisso *τε*, quod facillime potuit fieri praecedente *οὐ χριστόν*; archetypi autem lectionem, interpolatam a librario Mediceo integram recepit librarius A. recentiorum tum alii codicis A. lectionem retinuerunt, alii, vel *οὐδὲ* pro *οὐ* vel *ποτιστόν* pro *πιστόν* scribentes, interpolaverunt. —

Codices recentiores ex libro Mediceo vetustiore esse ductos, egregio confirmatur exemplo, quod est Prom. 758 ff., ubi in omnibus editionibus legitur

1. *ΙΩ ἦ γάρ ποτ᾽ ἔστιν ἐκπεσεῖν ἀρχῆς Δία;*
2. *ΠΡ ἥδοι᾽ ἄν, οἶμαι, τήνδ᾽ ἰδοῦσα, συμφοράν.*
3. *ΙΩ πῶς δ᾽ οὐκ ἄν, ἥτις ἐκ Διὸς πάσχω κακῶς;*

ἥδοιμ᾽ ἄν habent Med. G. Lips. Par. A. B. Ven. 3. Bess. *ἡδοίμαν* Cantabr. 1. 2. *ἡδοίμην ἄν* Par. D. Continui hi tres versus Ioni tribuuntur in Med. G. Sed emendavit hunc locum Dawesius, qui v. 2 Prometheo restituens scripsit *ἥδοι᾽ ἄν.* Et recte v. 2 Prometheo est datus in Vit., qui *ἥδοιο ἄν* exhibet cum glossa *εὐφρανθείης.* Denique in Lips. quoque, quamquam habet *ἥδοιμ᾽ ἄν* cum ceteris, tamen recte personarum notae sunt exaratae. In reliquis autem codicibus praeter Med. G. Lips. Vit., quomodo distributae sint personae, adnotare omisit Hermannus. Sed vel iis, quos attulit, comprobatur, illam, quam Vit. Lips. praebent discriptionem personarum, non coniectura esse factam, sed ex antiquo libro sumptam. Nam etiamsi in Vit. veram lectionem a recenti correctore ingeniose esse restitutam dicat quispiam, Lipsiensis tamen testimonio in quo lectio corrupta, personae vero recte distinctae sunt arguitur, non librarii ingenio sed archetypi auctoritate hoc factum esse; neque enim ullo modo est probabile, librarium Lips. cum reciperet *ἥδοιμ᾽ ἄν*, tamen correcturum fuisse personarum distributionem. Sed fuit in archetypo *ἥδοιμ᾽ ἄν* calami lapsu scriptum pro *ἥδοι᾽ ἄν*, (aberravit fortasse librarias ad *οἶμαι*, quod est in eodem versu), personae autem recte in singulis versibus notatae. Librarius Med. cum non offenderet in activa forma verbi *ἥδοιμ᾽*, quam per *εὐφράνθην, εὐφρανθείην* recc. quoque scholiastae explicant, sed participium *ἰδοῦσα* non referri posse ad Prometheum intelligens, Ioni hunc versum assignavit. Integram archetypi lectionem tradidit librarius A.; quam cum G. eodem modo ac Med. interpolaret, Lips. non mutavit. Vit. denique ita usus est codicis A. lectione, ut ex ea *ἥδοιο* restitueret.

Prom. 911 f. habet Med.:

ἦ μὴν ἔτι Ζεύς, καίπερ αὐθάδης φρενῶν,
ἔσται ταπεινός·

αὐθάδης φρενῶν cum Med. exhibent Vit. Par. B. Mosc. 1 et ante correctionem G. *αὐθάδη φρονῶν* Lips. Par. C. E. F. et e correctione G. *γρ. αὐθάδη φρονῶν* Par B. denique *αὐθάδη φρένων* superscripto *φρονῶν* Cantabr. 2.

Librorum discrepantia quomodo sit orta optime intelligitur e Cantabr. lectione: *αὐθάδη φρενῶν.* Quod cum haberet archetypus quoque, factum est, ut alii corrigerent *αὐθάδης φρενῶν* alii *αὐθάδη φρονῶν.*

Potest dubitari, utra lectio sit praeoptanda, sed videtur Aeschylus ipse scripsisse *αὐθάδη φρονῶν* propterea, quia probabilius est, librarium archetypi, cum confunderet literas Є et O propter formarum similitudinem, exarasse *φρενῶν* pro *φρονῶν*, quam in vocabulo *αὐθάδης* omisisse *σ* literam.

Prom. 1030 in recc. plerisque recte legitur:

τοιοῦδε μόχθου τέρμα μή τι προσδόκα.

μή τοι pro *μή τι* praebent Med. Par. E. Vind. 1. 3. *τοι μή* sed correctum in *μή τι* Mosc. 1. *μὴ δὲ* Cantabr. 2 et adnotatum in Par. B. Habuit igitur archetypus *μὴ προσδόκα*, sed supra adscripto *τοι* ab interpolatore, legis Porsonianae nimirum rudi; *τοι* particula a librario Med. post *μή* in versum est recepta, in codice A. supra lineam pariter atque in archetypo adscripta est. Recc. vero unus ante, alii post *μή* particulam *τοι* in textum receperunt. Alii denique, negligentes adnotationem interlinearem codicis A., ut emendarent metrum, vel *δὲ* vel recte *τι* post *μή* inseruerunt.

Iam vero cum gravissima quae sunt in Prometheo exempla collegerim, ex Persis quoque et Septem locos eos afferam, quibus, cum in Med. poeta verba interpolationem experta sint, verae lectionis vestigia in recc. codibibus remanserint.

Pers. 238 cum plerisque codicibus Med. habet:

πότερα γὰρ τοξουλκὸς αἰχμὴ διὰ χερὸς αὐτοῖς πρέπει,

πρέπει praebent cum codice Med. G. et plerique, sed *πίπτει* est in Lips. Par. F. K. *πέμπει* in Vit., sed expuncto postea *μ*. Ven. B., qui mutato verborum ordine scripsit *πότερα γὰρ τοξουλκὸς αὐτοῖς αἰχμὴ διὰ χερὸς πρέπει* vitium vitio compensavit. Dindorfius cum Brunckio scripsit *χερῶν*, Kirchhoffius probavit Elmsleii coniecturam *χεροῖν*, sed recte mihi videtur Teuffelius ad hunc versum adnotasse, utrumque usitatius esse dictum, quam ut corruptela explicaretur. Emendasse autem videtur hunc locum Hermannus, qui ex scholiastae A. explicatione: *ἆρα, φησί, διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῖς ἐμπρέπει ἡ βολὴ ἡ τοξική;* restituit *διὰ χερός σφιν ἐμπρέπει.* Verisimile enim est ad *σφιν* adscriptam fuisse glossam *αὐτοῖς*, quae cum in textum irrepsisset syllabam *ἐμ* sua sede deiceret. Atque vestigium verae lectionis servavit Vit., qui *πέμπει* habet. Perspicuum enim est verbum *πέμπει*, quod, cum

omnino sensu careat, interpolationem nequaquam redolet, per dittographiam ortum esse, sic quidem, ut librarius Vit., cum legeret in suo libro πρέπει (with εμ above), per negligentiam literas εμ pro ρε reciperet. Quae si recte sunt exposita, colligi potest, librarium archetypi iam αὐτοῖς pro σφιν scripsisse, sed ἐμ praepositionem supra lineam retinuisse. Librarius Mediceus solum αὐτοῖς πρέπει descripsit, in cod. A. vero literae ἐμ quoque summa cum fide supra πρέπει erant adscriptae et latent etiamnunc in Vit. lectione.

Pers. 783 sic in Med. est scriptus: Ξέρξης δ' ἐμὸς παῖς νέος ἐὼν νέα φρονεῖ recc. vero omnes habent ὢν pro ἐών. Hunc versum corrupte esse in Med. traditum, vel primo obtutu quivis videt; nam participuum ἐών, usitatissimum Homero, a tragicis poëtis alienum est; deinde commune est omnibus codicibus illud vitium, quod in quinta senarii sede pyrrhichium pro iambo exhibent. Alii aliter sanare corruptelam studuerunt. Hermannus secutus est Meinekium, qui scripsit ἐνεὸς ὢν ἐνεὰ φρονεῖ. Sed non debebat abiici adiectivum νέος, quod cum Darius ipse senex de iuvenili Xerxis temeritate loquatur, optime hoc loco se habet. Praeterea est cogitandum, tragicos, in quinta senarii sede tribrachum admisisse, ea lege, ut in fine versus ponerent vocabulum quadrisyllabum, velut Eum. 41 ἄνδρα θεομυσῆ. Turnebus emendavit ὢν νέος, Monkius denique qui commutato ordine verborum φρονεῖ νέα scripsit perfecisse mihi videtur emendationem.

Sed quidquid statuemus de hoc loco, non videtur posse dubitari, quin habuerit archetypus νέος ὢν νέα φρονεῖ. Quod cum reciperet librarius A., Med. ut corrigeret metrum, homericam formam trimetro intulit.

Pers. 946 est in Med. G. Vit. aliis libris τάδε σ' ἐπανέρομαι; habet ἐπανερόμαι Lips. ἐπανέρωμαι Par. B. ἐπαναιρόμην Par A. Latere vitium in verbo ἐπανέρομαι inde apparet, quod a stirpe *EP*, ad quam pertinet aoristus ἠρόμην, praesentis forma ἔρομαι nusquam est tradita, nisi quod εἴρομαι epica et ionica dialecto usurpatur. Quare omnes editores receperunt Wellaueri emendationem ἐπανερόμαν. Habuit autem archetypus recte ἐπανερόμαν: sed ν litera non satis accurate exarata, ut confundi posset cum litera ι. Et Med. et A. librarii legerunt ἐπανερόμαι, sed cum Med. accentum ad antepaenultimam retraheret, A. suo loco positum retinuit. Solus autem Lips. cum recc. fere omnes accentum transponerent, codicis A. lectionem non interpolavit. —

Sept. 157 ff. dicit chorus

> ἰὼ φίλοι δαίμονες,
> λυτήριοί τ᾽ ἀμφιβάντες πόλιν, δείξαθ᾽ ὡς
> φιλοπόλεις, μέλεσθε θ᾽ ἱερῶν δημίων,
> μελόμενοι δ᾽ ἀρήξατε.

μέλεσθε δ᾽ ἱερῶν habent Med. Vit. Colb. 1 Mosc. 1. μέλεσθ᾽ ἱερῶν Lips. μέλλεσθ᾽ ἱερῶν G. Taur. μέλλεσθε θ᾽ ἱερῶν Arund. Colb. 2. Erraverunt librarii, qui μέλλεσθε scripserunt pro μέλεσθε, sed θ᾽ sine dubio melius est quam δ᾽ codicis Medicei. Recte quidem se haberet δ᾽ particula, si his verbis μέλεσθε ἱερῶν δημίων novi aliquid adderetur. Sed hae enunciationes δείξαθ᾽ ὡς φιλοπόλεις et μέλεσθε ἱερῶν δημίων idem valent atque arctissime inter se iunguntur. Precatur enim chorus deos, ut cum curam agant sacrorum publicorum, praestent suum erga civitatem amorem. Quamobrem non potest dubitari, quin ab Aeschylo θ᾽ scriptum sit. Archetypus autem cum haberet μέλεσθε ἱερῶν, θ᾽ post μέλεσθε omisso, hiatum, qui omnes librarios offendebat, alii alio modo tollere studuerunt. Eliserunt ultimam verbi μέλεσθε vocalem, neglecta aequabilitate strophica Lips. G. Taur. Interpolavit Med. cum aliis nonnullis δ᾽ particulam, recte vero θ᾽ addiderunt Arund. Colb. 2.

Sept. 607 f. legitur in G. Vit. Par. E. H. Colb. 1. Vind. 1. 3. 4:

> κλύοντες, θεοί, δικαίους λιτὰς
> ἡμετέρας τελεῖθ᾽.

δικαίας exhibent Med. Vind. 2 et fortasse alii codices.

δικαίους λόγους ἡμετέρους Lips. Cantabr. 2 et adscriptum in Vind. 2. 3. in codice Med. ad δικαίας λιτὰς ἡμετέρας rec. manus supra adscripsit — ους λόγους — ους.

Femininam adiectivi δίκαιος formam a mascula non diversam apud Euripidem quoque invenimus Heracl. 902: ἔχεις ὁδόν τιν᾽, ὦ πόλις, δίκαιον. Iph. T. 1202 δίκαιος ηὐσέβεια καὶ προμηθία. Certissimum igitur est, veram ipsius Aeschyli scripturam esse δικαίους, quam cum plerique reciperent, librarii Med. et Vind. 2, rariorem formam ignorantes δικαίας interpolaverunt. Itemque ab interpolatore profecta est varia lectio δικαίους λόγους ἡμετέρους, quae exstat in nonnullis codicibus.

Comparari potest cum hoc loco Prom. 356, ubi, cum plerique codices exhibeant λευρὸν γὰρ οἶμον, in solo Vit. est λευρὰν.

quod G. quoque videtur a prima manu habuisse. Vit. lectionem recepit Hermannus, allato loco Alcestis Euripideae, ubi v. 838 legitur: *ὀρθὴν παρ' οἶμον, ἣ 'πὶ Λάρισσαν φέρει.* Fuisse sane videtur in archetypo *λευρὰν*, pro quo Med. et recc. plerique, cum offenderent in feminina forma, scripserunt *λευρὸν*. —

Sept. 614 habet Med.

οἵας γ' ἀρᾶται καὶ κατεύχεται τύχας, *οἵας γ'* praebent etiam G. Par. B. *οἵας* Lips. Par. C. Taur. Vind. 1. 3 et lemma scholii in G. *οἵα γ'* Vit. *οἷα γ'* Cantabr. 1. Vind. 4. *οἷα γὰρ* Vind. 2. *οἷα* Ald. Variae lectiones a Faehsio e Par. B. allatae *οἷα* et *οἷος ὁρᾶται*. In Med. literae *ας* in litura sunt scriptae a recentiore manu et mutatus accentus; literae *οἷ* a prima manu scriptae ostendunt, ante correctionem Med. habuisse *οἷα γ' ἀρᾶται*. Recte scripsit Hermannus cum Lips. Par. C. ceteris *οἵας ἀρᾶται* nihil hic opus esse *γε* particula adnotans. Et cognosci potest ex illis codicibus, qui *οἷα γ' ἀρᾶται* exhibent, quamobrem *γε* particula ab interpolatore sit addita. Archetypus enim habebat *οἷα ἀρᾶται*, quod remansit in editione Aldina, itemque quod Par. B. (si recte Hermannum intelligo) habet in margine *οἷα ὁρᾶται*, ad ipsum archetypum videtur esse referendum. Sed archetypi iam corrector hiatus tollendi causa ad *οἷα* supra adscripsit *γ'*, quod a librario Med. in verborum continuitatem est receptum, a librario A., sicut in archetypo, supra lineam adscriptum. Ex codice A. recentium alii *οἷα ἀρᾶται*, alii *οἷα γ' ἀρᾶται* descripserunt. Nonnulli denique librarii recte *οἵας* restituerunt, quod postea a rec. manu in Med. est correctum. —

Sed haec hactenus de interpolationibus, quibus, cum integram archetypi lectionem ostendant codices recentiores, librarius codicis Medicei poetae verba depravavit.

Venio ad aliud argumentandi genus. Potest enim nonnunquam coniici e librorum discrepantia, fuisse in archetypo aut supra ipsa vocabula aut in margine adnotatas varias lectiones aut interpretationes, quas cum Med. in textum reciperet, cod. A. vera Aeschyli verba tradidit.

Prom. v. 225. Prometheus cum dixisset, sua potissimum opera Saturnum deum victum esse a Iove, sic pergit:

τοιάδ' ἐξ ἐμοῦ
ὁ τῶν θεῶν τύραννος ὠφελημένος
κακαῖσι τιμαῖς ταῖσδε μ' ἐξημείψατο.

Sed *τιμαῖς* soli G. Mosc. 1 et in margine Par. B. exhibent, in ceteris codicibus omnibus legitur *ποιναῖς*. Apparet ferri posse hoc loco *ποιναῖς*, sed eo minus videtur verisimile, pro eo ab interpolatore positum esse *τιμαῖς*, quod multo gravius dictum receptum est a Hermanno, qui haec affert ex Hesychii lexico: *τιμή, δόξα, ποτὲ δὲ καὶ τιμωρία, ἢ ἀντέκτισις ἡ κυρία.* Optime igitur Prometheus, odio atque ira in Iovem perculsus, dicit, illud turpissimum sibi tributum esse praemium, ut in saxo affigeretur. Quamobrem probabile est, archetypum habuisse *τιμαῖς*, adscripto interpretamento *ποιναῖς*. Quod cum plerique in versum reciperent, G. Mosc. 1. Par. B. insolentiorem quidem sed acerbiorem et graviorem retinuerunt lectionem.

Pers. 125 ff. habet Med.

> *πᾶς γὰρ ἱππηλάτης*
> *καὶ πεδοστιβὴς λεὼς*
> *σμῆνος ὡς ἐκλέλοιπεν μέλισ-*
> *σα σὺν ὀρχάμῳ στρατοῦ*

μέλισσα cum codice Mediceo exhibet Par. L. *μελισσάων* G. Ven. B. et adscripto *μελισσῶν* Par B. *μελισσῶν* Vit. Lips. *μελισσᾶν* Cantabr. 1. Sed priusquam lectionum varietatem perpendamus, quid sit ab ipso Aeschylo scriptum cognoscendum erit.

Solus enim Kirchhoffius cum ceteri editores *μελισσᾶν* restituere non dubitarent, *μέλισσαι*, quod propius accederet ad codicis Med. lectionem, recepit e scholiastae Medicei adnotatione: *καταλελοίπασι τὴν πόλιν ἀκολουθοῦντες Ξέρξῃ ὡς μέλισσαι τὸ σμῆνος.*

Posita est scripturae diversitas in duplici vocabuli *σμῆνος* notione. Qui *μελισσᾶν* scribunt, *σμῆνος* intelligunt examen apum, qui *μέλισσαι* alvearium; *μελισσᾶν* si legitur, *ἐκλέλοιπεν* intransitiva significatione est capiendum pro *οἴχεται*, cf. Sept. 202 *ἀλλ' οὖν θεοὺς | τοὺς τῆς ἁλούσης πόλεος ἐκλείπειν λόγος.* Optime ingens peditum et equitum multitudo comparatur cum examine, et princeps expeditionis tacite cum rege apum. Si *μέλισσαι* cum Kirchhoffio legendum esse statuimus, comparatur patria, quam reliquerunt Persae cum alveario, ex quo avolant apes. Quod etiamsi non per se esset languidum, tamen structura paulo impeditior quominus sic scripsisse Aeschylum iudicemus, dissuadet. Nam in hac sententia *πᾶς λεὼς ἐκλέλοιπεν ὡς σμῆνος μέλισσαι* aut verbum *ἐκλέλοιπεν* altero loco intransitiva significatione est intelligendum, altero transitiva, quod ferri non potest, nisi subaudiendum sit obiectum *πόλιν* vel simile quid quod non minus

videtur esse insolens. Scholion denique Mediceum quo maxime nititur Kirchhoffii coniectura, nullam habet auctoritatem, quia mutilatum est ex illo scholio, quod recc. habent: *καταλελοίπασιν τὴν πόλιν ἀκολουθοῦντες τῷ Ξέρξῃ ὥσπερ τὸ σμῆνος τῶν μελισσῶν ἕπεται τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν.* Nam haec verba *ἀκολουθοῦντες τῷ Ξέρξῃ*, quae in Mediceo nihil habent quo referantur, in schol. rec. optime pertinent ad ea quae sequuntur: *ὥσπερ* etc. Quamobrem hoc quoque exemplo probatur, quod ostendit Heimsoethius ea commentatione, quae inscribitur „de ratione quae intercedat inter Aeschyli scholia Medicea et scholiastam A." scholia recc. non esse amplificata e scholiis Mediceis, sed fluxisse e fonte antiquiore, eoque contracto et excerpto a librario Mediceo.

Sed redeamus ad varias codicum lectiones; quaeritur enim, unde codicis Medicei corruptela et ceterorum quoque codicum derivata sit discrepantia. Mihi quidem persuasum est, fuisse in archetypo *μελισσῶν*, supra adscripto *α*; potest enim cogitari, aut librarium, cum *μελισσῶν* vitiose per errorem scripsisset, statim e libro, quo uteretur, mendum correxisse; aut postea a grammatico quodam, ut restitueret formam doricam, *α* inter lineas esse additum. Quare, si *μελισσῶν* (supra *α*) exhibuisse archetypum statuimus, facile omnis lectionis varietas potest explicari. Librarius enim Mediceus sive per negligentiam, sive quod *σμνῆνος* intelligebat alvearium scripsit *μέλισσα*, ceteri *μελισσάων*, *μελισσῶν*, *μελισσᾶν* receperunt.

Pers. 150 ff. vulgo traditur:

ἀλλ᾽ ἥδε θεῶν ἴσον ὀφθαλμοῖς
φάος ὁρμᾶται μήτηρ βασιλέως,
βασίλεια δ᾽ ἐμή, προσπίτνω.

Med. Par. L. N. Colb. 1 autem habent post *προσπίτνω* explicationem additam *προσκυνῶ*, quod ceteri omnes recte omiserunt, nisi quod in Vit. Lips. glossema *προσκυνῶ* ad *προσπίτνω* est supra adscriptum. Manifestum est in archetypo adscriptum fuisse interpretamentum *προσκυνῶ*; glossema alii in versum receperunt, alii omiserunt, alii fideliter inter lineas retinuerunt. Conclusit iam Weckleinius (Studien zu Aeschylus p. 60) ex hoc loco, codices recc. non e Mediceo sed e libro vetustiore eoque omnium archetypo esse derivatos, in quo hoc glossema nondum in verborum continuitatem irrepsisset. Cui opposuit Sorofius, glossam, quam supra *προσπίτνω* exhiberent Vit. Lips., non ex antiquo libro esse ductam, sed aut e lexico aliquo sumptam, aut ex ipso

codice Mediceo sicut alias scripturas multas, restitutam, cum ex uno codice (A.) omnia apographa derivata sint, in hoc autem glossam illam eiectam fuisse ceterorum librorum consensu comprobetur.

Quod ille in codice A. eiectam fuisse glossam dicit, nihili est; nam variae recc. lectiones $\overset{\text{προσκυνῶ}}{\text{προσπίτνω}}$, προσπίτνω προσκυνῶ, προσπίτνω gravissime probant, codicem A. habuisse προσπίτνω cum glossa προσκυνῶ.

Quare eo deducta est quaestio, ut diiudicemus, utrum codicis A. lectio e codice Mediceo sit hausta, an ex eo libro, unde Mediceus est descriptus. Mihi vero hoc quoque exemplo videtur confirmari, quod aliis argumentis me ostendisse puto, codices A. et Mediceum ad unum archetypum esse referendos. Nam si e Mediceo hausta esset codicis A. lectio, librarius aut omisisset προσκυνῶ aut, quod multo probabilius est, utrumque verbum in versu retinuisset. Sed tanto consilio ac ratione eum egisse, ut e codicis Medicei corruptela archetypi lectionem, quae ansam peccandi librario Mediceo dedisset restitueret, vix credi potest.

Iam vero quoniam agitur de glossis in versum receptis, non praetermittendus est Sept. v. 925, de quo Sorofius quoque disputavit p. 14.

Est in codice Mediceo

ἰὼ πολλοῖς ἐπανθήσαντες
πόνοισι γενεὰν πόνοισί γε δόμους

ad ultimam syllabam vocabuli *δόμους* supra adscripto *οι* a manu recentiore. Pro *ἐπανθήσαντες*, quod omnes habent libri, recte cum Bothio scripserunt editores *ἐπανθίσαντες*; et eiiciendum esse *πόνοισί γε δόμους*, docet versus antistrophicus, qui est 913 *ζοὰ φονορύτῳ*. Ex recentioribus solus Par. L. praebet *πόνοισι γενεὰν πόνοισι τε δόμοι*. Ceteri omnes omittunt *πόνοισι γενεάν*, quod sine dubio a poëta scriptum est; et *πόνοισί γε δόμους* exhibent Par. E. Vind. 2. 4. *δόμου* adscripto *οις* Vit. *γε δόμοις* Ox. *τε δόμοι* Vind. 1. 3, *γε δόμοι* ceteri. Apertum est, fuisse in eo codice, e quo recc. derivati sunt, *πονοισί γε δόμους*; nam *δόμοι* profectum est ab interpolatore, qui, cum legeret verbum intransitivum *ἐπανθήσαντες*, non accusativum, sed nominativum postulari putaret. Ostendere vult hoc exemplo Sorofius „nullum alium codicem antiquum grammaticum Byzantinum ad Mediceum corrigendum adhibuisse, sed suo ipsius arbitrio atque iudicio mutasse,

ubi ei vitium aliquod in verbis cod. Laur. inesse videretur". Sed nihil opus est, ut, quod veram lectionem recc. omiserunt, haec e codice Mediceo esse descripta arbitremur; potest quidem fingi, iam archetypum habuisse glossema *πόνοισί γε δόμους*; ut ex hoc vitiosa lectio in codicem A. manaret; sed mihi quidem multo videtur esse probabilius, fuisse in archetypo *πόνοισι γενεὰν* (supra scr. *δόμους*); nam ita demum intelligitur, cur ante *δόμους* addita sit particula *γε*, quae hoc loco plane caret sensu. Quamquam Medicei lectione quid faciam, vix discernam; neque enim credibile est in eo codice, ex quo derivatus est Med. ad *πόνοισι γενεάν* adscriptum fuisse *πόνοισί γε δόμους*, sed, ut modo demonstravi, solum *δόμους*. Quare nescio an librarius Mediceus cum ex archetypo recte *πόνοισι γενεάν* descripsisset, variam lectionem *πόνοισί γε δόμους* ex alio archetypi apographo addiderit. Parisini L. denique lectio mihi quoque, ut Sorofio, posteriore tempore petita esse e cod. Mediceo videtur.

P e r s. 714 Atossa loquitur:

> *πάντα γάρ, Δαρεῖ', ἀκούσει μῦθον ἐν βραχεῖ λόγῳ.*
> *διαπεπόρθηται τὰ Περσῶν πράγμαθ', ὡς εἰπεῖν ἔπος.*

λόγῳ recte habent Ven. A. Ox. Par. C. et adscriptum Par. B. *χρόνῳ* Med. G. Vit. Lips. Par. B. Non potest dubitari, quin melius et exquisitius sit *λόγῳ*: dicit regina, totam rem (est enim *μῦθος* hoc loco narrationis argumentum) se perbrevi narratione complexuram esse; uno enim, qui sequitur, versu omnis calamitatis immanitas et atrocitas comprehenditur. Grammaticus autem, qui offenderet in vocabulo *λόγῳ*, quod idem significare ac *μῦθος* putaret, adscripsit in archetypo *χρόνῳ*, quod librarius Mediceus et multi alii receperunt. Simillimus est huic loco P r o m. 878:

> *ὅπως δὲ χώπῃ, ταῦτα δεῖ μακροῦ λόγου | εἰπεῖν.*

ubi pro *λόγου* G. Lips. alii habent *χρόνου*, quod ab eodem interpolatore videtur esse profectum, qui Pers. 714 corrigere conatus est.

P e r s. 796, Dareo monenti, ne iterum expeditio in Graecos pararetur, quia in exiguis hostium finibus ingens Persarum multitudo fame esset interitura, sic obloquitur chorus: *ἀλλ' εὐσταλῆ τοι λεκτὸν ἀροῦμεν στόλον*, quod cum nihil habeat offensionis, omnes editores receperunt; et videtur referenda esse ad hunc locum Hesychii explicatio: *εὐσταλής, καλῶς ἐστολισμένος.* Magnopere vero codices in his verbis tradendis fluctuant. Exhibent recte *εὐσταλῆ τοι* Ven. B. Ox. Ask. A. Par. B. *εὐτελῆ*, *τ* in *στ* mutato, deinde *τοι* Med. *εὐστελῆ τοι* ad *εὐστελῆ* supra

adscripto α Par. L. εὐσταλῆ τε G. Cantabr. 1. 2. Par. C. Colb. 1. 2. εὐστελῆ τε Ven. A. εὐδαλῆ τε Lips. εὐσταλῆ καί. Mosc. Par. A. εὐτελῆ τοι, a correctore mutatum in εὐσταλῆ et supra scriptum γρ. εὐστελῆ Vit.

Omittenda est εὐδαλῆ cod. Lipsiensis lectio errore recentioris librarii orta et interpolata Par. A. Mosc. lectio, a grammatico aliquo excogitata, qui adiectiva εὐσταλῆ et λεκτὸν copula καί iungenda esse putaret. Ceterorum autem codicum variae lectiones εὐσταλῆ τοι, εὐστελῆ τοι, εὐτελῆ τοι, εὐσταλῆ τε omnes redeunt ad archetypum, qui habuit recte εὐσταλῆ sed τε supra adscripto ab interpolatore stupido, qui, cum εὐσταλής esse vocabulum purum et Graecum ignoraret, seu εὐστελῆ, quod sibi fingeret, seu εὐτελῆ vellet corrigere. Librarius autem Mediceus quid hac dittographia faceret, dubitans, primum scripsit εὐτελῆ, deinde σ addidit; eodemque modo recentiores nonnulli peccarunt, sed plerique, cum vocabulum εὐσταλῆ non mutarent, τε literas ab interpolatore additas aut recte neglexerunt aut pro τοι in versum receperunt. Obstare videtur huic explicationi codicis Ven. A. lectio, qui habet εὐστελῆ deinde autem τε pro τοι; sed hoc τε haud dubie depromptum est e recentiore libro, in quo scriptum erat εὐσταλῆ τε. —

His omnibus locis, cum pro depravata codicis Medicei lectione veram Aeschyli manum exhibeant recc., Sept. v. 134 et librarius Mediceus et recc. varium in modum peccarunt, sed ita, ut possit perspici, recentiorum corruptelam non e codice Mediceo sed ex archetypo esse petitam. Legitur enim in omnibus codd. recc. τόξον εὖ πυκάζου, Med. a prima manu habuerat τόξον πτυκάζου, sed manus altera ante τυκάζου posuit praepositionem ἐν in litura literae π. Veram lectionem εὐτυκάζου restituit L. Dindorfius ex Hesychii glossa: εὐτυκάζου· εὔτυκον ἔχε, ἕτοιμον. Iam vero apparet, fuisse in eo libro, unde Mediceus manavit, εὐτυκάζου, ad τ supra adscripto π et priore υ non satis accurate exarato, ut posset confundi cum ν. Librarius igitur Mediceus π pro εὐ posuit, corrector vero in loco literae π restituit ἐν quod esse in archetypo ei videbatur. Alter autem librarius, qui confecit codicem A. π pro τ recepto scripsit εὐπτυκάζου. —

Aliud est exemplum Prom. 356, ex quo, cum vocabulum suspectum alio loco in Mediceo sit positum, alio in codd. recc., concludi possit, hoc ipsum vocabulum in archetypo ab interpolatore inter versus esse additum itaque effectum, ut incerta

sede in codicibus vagaretur. Tradunt hunc versum Med. G. Vit. Lips. 1 vitiose ita: *Τυφῶνα θοῦρον, πᾶσιν ὃς ἀντέστη θεοῖς.* Nec minus est vitiosum, quod Lips. 2. Aug. Par. E. Bess. exhibent: *ὃς πᾶσιν ἀντέστη θεοῖς.* Sed de industria ab his transpositum esse pronomen, credi nequit, quia ne hoc quidem verborum ordine efficitur senarius integer. Statuendum igitur est, fuisse in archetypo mendose scriptum *πᾶσιν ἀντέστη θεοῖς.* Quod cum repugnaret legi syntacticae, grammaticus supra *πᾶσιν* adscripsit *ὃς*, quod alii ante alii post *πᾶσιν* positum receperunt. Sed probabiliter emendavit hunc locum Hermannus, qui scripsit *πᾶσι δ᾽ ἀντέστη θεοῖς.* —

Integer denique versus, qui videtur esse spurius, inverso ordine legitur Sept. 497 ff., ubi habet Med.

1. *πρὸς τῶν κρατούντων δ᾽ ἐσμέν, οἳ δ᾽ ἡσσωμένων,*
2. *εἰ Ζεύς γε Τυφῶ καρτερώτερος μάχῃ·*
3. *Ὑπερβίῳ τε πρὸς λόγον τοῦ σήματος*
4. *εἰκὸς γε πρᾶξιν ἄνδρας ὧδ᾽ ἀντιστάτας*
5. *σωτὴρ γένοιτ᾽ ἂν Ζεὺς ἐπ᾽ ἀσπίδος τυχών.*

v. 4. pro *εἰκός γε πρᾶξιν* manus recentior *εἰκὸς δὲ πράξειν* correxit. Versibus 2. 3. 4. 5 adscripsit manus rec. saeculi XIV literas *β γ α δ*, quibus v. 4 post 1 reponendum esse indicaretur; et legitur vulgo in recc. codicibus versus *εἰκὸς δὲ* etc. post v. 1; nisi quod Par. A. B. eum post 2 posuerunt.

Ostendit hoc exemplo Weckleinius (Studien zu Aeschylus p. 60), Par. A. et Mediceum ex eodem archetypo esse derivatos, in quo versus 4 (quem suspectum esse dicit) in margine adscriptus fuisset. Sed mirari licet, quod non vidit ille v. d. ceteros quoque codices recc. ad eundem archetypum esse referendos, ex hoc loco posse concludi. Dicit enim, eum versuum ordinem, qui in codice Mediceo literis *β γ α δ* adscriptis indicaretur, inde in plerosque recc. codices transiisse. Sed longe aliter se res habet: nam literas ad mutandum versuum ordinem saeculo XIV in codice Mediceo adscriptas esse, modo dictum est. Codicum vero recentiorum nonnullos velut Cantabr. 1. Colb. 2 esse saeculi XIII viri docti consentiunt, ut possit pro explorato haberi, ex his in cod. Mediceum inversum ordinem versuum esse translatum. Quamobrem verisimile est v. 4 ex archetypo, ubi fuerit in margine adscriptus, a. recc. aut ante aut post v. 2 in textum esse receptum.

Sorofius vero p. 36, ubi refellere Weckleinium studet, affirmat, facillime intelligi posse, quamobrem librarius codicis Par. A. ordinem versuum mutaverit; in communi enim codicum recc. archetypo (quem e Med. descriptum esse contendit) versum 4 exaratum fuisse inter v. 1 et 2. Librarium autem codicis Par. A., cum versum 2 arctissime cum v. 1 cohaerere videret, versum *εἰκὸς δὲ* etc. post v. 2 collocasse.

Sed nihil habuit librarius Par. A., cur hunc versum transponeret, qui non magis ferri possit post quam ante v. 2. Quamobrem, cum non consulto librarius Par. A. commutasse ordinem videatur, Sorofius non redarguit Weckleinium, qui et Medicei et Par. A. lectiones ad archetypum referendas esse iudicat, in quo versus 4 in margine fuerit additus.

Deinde, quod gravissimum est, non explicavit Sorofius, quomodo factum sit, ut ceteri recc. codd. omnes diversum a Med. Par. A. B. versuum ordinem servarent. Paulo probabilius quidem ille contendisset, librarium codicis A., cum e Mediceo haec describeret, versum 4, quem spurium esse putaret, non in verba Aeschyli recepisse, sed in margine posuisse, itaque factum esse, ut recentiores alii ante alii post v. 2 eum insererent. Sed tam prudenter librarium illius aetatis egisse, ut censuram faceret de fide eius codicis, quo utebatur, vix mihi persuadeam. Quamobrem debet statui, hunc versum, cum in margine archetypi esset scriptus, ab aliis alio loco poëtae verbis esse insertum. Atque Weckleinio, qui eum habet pro explicatione grammatici ita assentior, ut hanc explicationem non ad *πρὸς λόγον τοῦ σχήματος*, quod ille vult, sed ad v. 1. 2 pertinere arbitrer.

Iam vero, quoniam satis disseruisse mihi videor de illa lectionum varietate, quae a coniecturis vel interpretationibus in margine archetypi additis ducta sit, reliquum est, ut eos locos colligam, qui in codice Mediceo calami lapsu depravati sint, ita tamen, ut probabile sit, recc. qui veram lectionem exhibeant, hanc non corrigendo esse nanctos sed ex antiquo libro hausisse.

Prom. 20 est in codice Mediceo

ἄκοντα σ᾽ ἄκων δυσλύτοις χαλκεύμασι
προσπασσαλεύσω τῷδ᾽ ἀπανθρώπῳ τόπῳ.

pro *τόπῳ* omnes recc. habent *πάγῳ*, quod melius et elegantius videri quam *τόπῳ* nemo negabit. Sed a recc. interpolatum esse *πάγῳ* propterea non est verisimile, quia acquiescere in Medicei quoque lectione poterant, nec quidquam erat causae, cur

eam mutarent. Probabilius igitur videtur esse, librarium Mediceum antecedente *ἀπανθρώπῳ* in errorem inductum scripsisse *τόπῳ* pro *πάγῳ*; ex archetypo autem veram Aeschyli manum in omnes recc. codd. transiisse. —

Prom. 140 ff. legitur vulgo

[πατρὸς Ὠκεανοῦ] δέρχθητ' ἐσίδεσθ'
οἵῳ δεσμῷ προσπορπατὸς
τῆσδε φάραγγος σκοπέλοις ἐν ἄκροις
φρουρὰν ἄζηλον ὀχήσω

pro *προσπορπατὸς* Med. habet *πρὸς πατρὸς* adscripto a manu saec. XV *προσπορπατὸς*; *πρὸσ πα τος* post *α* erasa *ρ* litera ut videtur Hermanno et adscripto ab alia manu *προ* (?) G. *προσπορπατὸς* superscripto *γρ. προσπαρτὸς* Lips.

Codici Mediceo illatum est mendum a librario, cui vocabulum *πατρός*, quod paulo ante exaraverat, obversaretur. Quaeritur igitur, utrum codicis Lipsiensis an ceterorum codicum recentiorum lectio sit praeferenda; sententiae quidem satisfacit et *προσπαρτός* et *προσπορπατός*; et recepit Dindorfius illud, propterea nimirum, quia propius quam *προσπορπατὸς* accedit ad lectionem codicis Medicei. Sed non teneri potest codicis Lipsiensis lectio nisi addito *ἐγώ* quod supplevit Dindorfius, ut efficeret tetrapodiam anapaesticam; quamobrem sine dubio ab Aeschylo *προσπορπατός* scriptum est. Atque equidem nec tantam artis metricae scientiam fuisse interpolatori arbitror, ut *προσπαρτός*, quod per se optimam praeberet sententiam, emendandi metri causa mutaret in *προσπορπατός*; nec tam ingeniosam emendationem tribuam correctori Byzantino, ut, cum legeret in codice Mediceo *πρὸς πατρός*, suo usus iudicio, restitueret *προσπορπατός*; multoque probabilius est utramque codicum recentiorum lectionem ex archetypo sumptam esse. Facillime enim potest cogitari, librarium archetypi literas *πορ* ante *πατος* propter similitudinem praecedentis syllabae *προς* omisisse et supra lineam addidisse. Unde cum plerique recc. recte *προσπορπατός* reciperent, varia cod. Lips. lectio ita videtur orta esse, ut librarius adscriptas literas *πορ* non ante *πατος* sed in loco syllabae *πα* ponendas esse putaret; sed *προσπορτός* vocabulum non esse Graecum intelligens, statim correxit *προσπαρτός*, quod non difficile fuit invenire. Quae si recte sunt disputata, codicis G. quoque, qui *πρὸς πατος* exhibet, unde profecta sit corruptela, intelligitur. Potest enim cogitari, librarium codicis G. cum legeret in suo codice *προσπατός* (superscripto *πορ*), quod

fuisse in archetypo apparet, omissis πορ literis πρὸς πατος tantum exarasse. Dicit quidem Hermannus in codice G., inter α et τος erasam esse ρ literam videri; nec vero certi quidquam de ea re constat.

Prom. 155 habet Mediceus cum paucis aliis codicibus δεσμοῖς ἀλύτοις ἀγρίοις πελάσας. Ceteri omnes ἀγρίως exhibent, quod Blomfieldum secutus Hermannus recepit, Aeschylum si scripsisset ἀγρίοις, positurum fuisse ἀλύτοις δεσμοῖς ἀγρίοις recte adnotans. Perfacile potuit fieri, ut librarius Med. calami vitio scriberet ἀγρίοις pro ἀγρίως; sed non verisimile est, recc., si e codice Mediceo essent descripti, emendaturos fuisse ἀγρίως.

Prom. 383 est in codice Mediceo

ἐν τῷ προθυμεῖσθαι δὲ καὶ τολμᾶν τίνα
ὁρᾷς ἐνοῦσαν ζημίαν;

προθυμεῖσθαι cum Med. exhibent G. Lips. 1 alii. προμηθεῖσθαι Lips. 2. Aug. alii. Multo elegantius et exquisitius hoc loco se habet προμηθεῖσθαι quam προθυμεῖσθαι, quia Promethei nomen in verbo προμηθεῖσθαι auditur; atque scholiastam Mediceum quoque, qui explicat: ἐν τῷ προνοεῖσθαι καὶ πειρᾶσθαι τὸν Δία πείθειν, legisse in codice suo προμηθεῖσθαι potest colligi. Nam scholiastae interpretatio προνοεῖσθαι neque ad τολμᾶν quadrat neque ad προθυμεῖσθαι, optime vero ad προμηθεῖσθαι. Calami lapsu igitur in codice Mediceo προθυμεῖσθαι est scriptum pro προμηθεῖσθαι, quod ex archetypo recentiores receperunt. Codicis Medicei autem lectio et hoc loco et eo, de quo modo dixi, postea in recc. nonnullos codices est translata.

Prom. 668 dicit Io.

κεἰ μὴ θέλοι, πυρωπὸν ἐκ Διὸς μολεῖν
κεραυνόν,

pro πυρωπὸν, quod omnes recc. praebent, solus Mediceus habet πυρωτὸν. Praestat πυρωπόν, quod omnes editores probarunt, sed ferri Medicei quoque lectio potest; nec fuit recentioribus, cur eam mutarent. Manifestum igitur est, ex archetypo, in quo scriptum esset πυρωπὸν, veram lectionem a librario codicis A. esse sumptam.

Sept. 1043 denique, cum pro vulgata lectione: τί πάθω; τί δὲ δρῶ; τί δὲ μήσωμαι; solus Mediceus exhibeat τί δ' ἐρῶ, aut ex antiquo libro hausisse recc. aut egregiam emendationem fecisse grammaticum Byzantinum putandum est. Propius autem illud accedit ad veritatem.

Hisce omnibus locis, cum meliores quam Medicus codices recentiores praebeant lectiones, non coniectando inventas, apparet codicem A. derivatum esse e fonte libro Mediceo vetustiore. Longum est, omnes locos enumerare, ubi praestantiorem Mediceo lectionem recc. praebeant, cum locupletissimum indicem emendationum a recc. factarum Dindorfius et Sorofius composuerint. Potest quidem cogitari modo vitia, quae ex archetypo librarius codicis Medicei reciperet, coniectura a recc. esse sanata, modo veram lectionem, cum corruptela exstaret in codice Mediceo ex archetypo esse petitam. —

Atque ut in extrema commentationis parte breviter colligam, quae disserui de codicum recentiorum auctoritate: illa exempla, quibus demonstratur, veram Aeschyli manum, depravatam in codice Mediceo, a librario codicis A. ex archetypo esse haustam, vereor ut persuadeant adversariis. Nam lectiones recentiorum, quas commemoravi a codice Mediceo diversas, aut non recipiunt illi, aut ingeniose correctas esse e mendis codicis Medicei dicunt. Kirchhoffius quidem Prom. v. 20. 383 aspernatur codicum recentionum lectiones *πάγῳ* et *προμηθεῖσθαι*; et Dindorfius, quamvis incuset correctoris Byzantini stupiditatem, tamen ab eo e scholio (de quo p. 30 est disputatum) egregia sagacitate restitutam esse Aeschyli manum *προμηθεῖσθαι* concedit. Sed quidquid de his locis censetur, certissima sunt ea testimonia, quibus ostendi, corruptelas archetypi, cum interpolandi ausam praeberent librario Mediceo, integras a recentioribus esse receptas. Quae cum ita sint, assentiendum est Heimsoethio et Weckleinio, qui iam ante aliquot annos codices recc. esse derivatos e libro codice Mediceo vetustiore posuerunt. Nec tamen frustra haec esse a me disputata opinor, quia illi vv. d. d. non tam exhauserunt hanc totam quaestionem, quam attigerunt admodum paucis allatis locis, quos cum silentio praeterirent novissimi editores, refutasse Sorofius sibi est visus.

Codicis A. lectiones saepius, ut ferebant futilia atque inania illius aetatis studia, obscuratas esse recentiorum interpolationibus coniici potest, interdum, quid habuerit A., e paucitate librorum, quorum lectiones Hermannus attulit, non potest dispici; quare nescio an multo maior fuisset numerus illorum locorum, quos integriores, quam Mediceus codex A. traderet, si accuratius omnes codices recentiores essent collati. Non sufficere apparatum criticum Hermanni, ostenderunt quattuor illae lectiones variae ab Heimsoethio e codice Vindobonensi aliquo prolatae, quarum illa saltem de qua p. 7 fusius est disputatum (Pers. 305 *κυκώμενοι* pro *νικώμενοι*), debebat adnotari.

Fuerunt, qui illuderent Hermanni industriam et diligentiam, qui molestam variarum lectionum multitudinem in commentario coacervasset. Minus operosum, credo, est solo codice Med. uti in arte critica excercenda, quam ceterorum quoque codicum observare testimonia. Sed qui ratione ac via emendare velit Aeschyli Prom. Sept. Pers., is non debebit negligere codices recentiores. Qui si accuratius erunt collati, nescio an possint describi in genera, ita, ut omissis illis, in quibus gliscunt posteriores aetatis interpolationes, eorum solum, qui proxime absunt ab archetypo, ratio sit habenda.